

Bijen, bloesem en gewasbeschermingsmiddelen

J. van der Steen

Dat er tijdens de bloei van het fruit, gewasbeschermingsmiddelen gebruikt moeten worden is onvermijdelijk. Dat er door de overheid goed opgelet wordt dat er middelen gebruikt worden die niet schadelijk zijn voor honingbijen is terecht. De overheid heeft hierin de taak, ervoor te zorgen dat zowel de volksgezondheid als het milieu zo goed mogelijk beschermd worden en tegelijkertijd de economische activiteiten door kunnen gaan. Bij de toelating van gewasbeschermingsmiddelen zijn dan ook, naast de effectiviteit van het middel, de milieu-aspecten minstens zo belangrijk.

Bij de laboratoriumtesten met honingbijen worden de giftige eigenschappen van stoffen getest. Er is naast niet giftige en duidelijk wel giftige stoffen een grote groep stoffen die een beetje giftig zijn. Deze groep moet verder onderzocht worden. Dit gaat met tunnel/kooitesten en veldproeven. Bij deze testen wordt onderzocht of een middel bij gewone toepassing wel of niet gevaarlijk is voor honingbijen. Zo ja, dan wordt het middel niet toegelaten of komen er voorschriften wanneer het middel niet gebruikt kan worden. Zo nee, dan kan het middel toegelaten worden.

Op deze manier zijn alle gewasbeschermingsmiddelen die tijdens de fruitbloei gebruikt worden onderzocht en veilig bevonden voor gebruik in het fruit. In principe kunnen er dan ook geen spuitschade-incidenten plaatsvinden. Toch worden deze regelmatig gemeld. Deze incidenten hebben verschillende oorzaken zoals ondeskundig gebruik, het gebruik van niet toegelaten middelen en bijenvolken in een slechte conditie.

Sterfte tijdens de fruitbloei

Tijdens de fruitbloei van 2003 werd vooral in Zuid-Limburg bijensterfte gemeld. De AID heeft daar een onderzoek ingesteld. De verdenking ging uit naar de gewasbeschermingsmiddelen die tijdens de bloei gebruikt zijn. In die periode waren bespuitingen uitgevoerd met Steward, Stroby, Score, Exact, Flint, Regalis en ATS. Niet dat deze middelen allemaal tegelijk gespoten werden maar wel steeds in wisselende combinaties. Al deze middelen zijn op grond van onderzoek toegelaten tijdens de fruitbloei en worden al jaren gebruikt behalve Steward. Steward is in 2003 geïntroduceerd voor rupsenbestrijding tijdens de fruitbloei. Omdat Steward een nieuw middel was, ging hier de meeste aandacht naar uit.

Het middel Stewart

Op de Amerikaanse site van de producent van Stewart staat dat het middel gevaarlijk is voor honingbijen. Dit veroorzaakt verwarring. Is er een middel toegelaten dat giftig was voor honingbijen? Heeft de Nederlandse overheid niet goed opgelet? Toch wel, de Nederlandse toelating is gebaseerd op goed onderzoek waarbij gekeken is naar het gevaar voor nuttige insecten zoals honingbijen. Op basis van de praktijkgerichte proeven is geconcludeerd dat Stewart veilig is voor honingbijen. In de USA zijn de regels anders dan in Nederland. Daar maakt men alleen gebruik van de eenvoudige laboratoriumgegevens om tot een oordeel te komen. In de toekomst zal er meer aandacht moeten voor de verschillen in toelatingsbeleid tussen de verschillende landen

De analyse

De AID heeft dode bijen laten analyseren op resten Steward en inderdaad, op of in de bijen werd Steward gevonden. Betekent dit nu dat Steward de boosdoener was? Nee. Het is bekend dat alles wat tijdens de bloei in een boomgaard gespoten wordt, terug te vinden is in de bijen en in de honing. De hoeveelheid hangt af van heel veel factoren zoals hoeveel de bijen opgenomen hebben, of de bijen het zelf onschadelijk kunnen maken, of het middel uiteen valt in de bij of in het zure milieu van de honing etc. Eigenlijk heeft dit onderzoek alleen aangetoond dat er inderdaad Steward gebruikt was en niet waardoor de bijen dood gegaan waren.

Het verhaal is hiermee natuurlijk niet afgelopen. De schade was duidelijk en de oorzaak is nog steeds onbekend. Om meer zicht te krijgen op wat er in de praktijk gebeurt, zou onderzoek gedaan moeten worden naar hoe toegelaten middelen zich in de praktijk gedragen, zeker in combinatie met andere middelen. Dit zogenaamde post registratie-onderzoek bestaat niet in Nederland en ook niet in de ons omringende landen. Dit is een duidelijk gemis in het toelatingsbeleid. PPO-Bijen is bezig dit op de kaart te zetten zodat incidenten, zoals dit voorjaar in Limburg, voorkomen kunnen worden. Uiteraard is een zorgvuldig gebruik volgens het etiket van gewasbeschermingsmiddelen door de fruitteiler en goed overleg tussen de fruitteiler en de bijenhouder nodig om, waar praktisch mogelijk, het contact tussen honingbijen en gewasbeschermingsmiddelen zo beperkt mogelijk te houden.